

OSLO TINGRETT

KJENNELSE KJENNELSE

Avsagt: 22.03.2021 i Oslo tingrett,
Sak nr.: 20-169475TVI-OTIR/04
Dommer: Tingrettsdommer Per Kaare Nerdrum
Saken gjelder: fastsettelse av lovstridig avl av engelsk bulldog og cavalier king charles spaniel og forbud.
Søksmålets fremme.

Dyrebeskyttelsen Norge

Advokat Emanuel Feinberg,
Advokatfullmektig Dagny Marie Ås
Hovind

mot

[Redacted text block]

Advokat Hilde Renate Engeland,
Advokat Geir Lippestad

KJENNELSE

Dyrebeskyttelsen Norge («Dyrebeskyttelsen») tok ut stevning 23 november 2020 med krav om at avl av hunderasene cavalier king charles spaniel og engelsk bulldog var i strid med dyrevelferdsloven § 25. Stevningen ble tatt ut mot Norsk Kennel Klub («NKK»), raseklubbene Norsk Cavalierklubb og Norsk Bulldog Klubb, og seks navngitte oppdrettere som regelmessig avler enten cavalier king charles spaniel eller engelsk bulldog. Det er nedlagt slik samlet og sammenslått fastsettelsespåstand overfor hver av de saksøkte:

«Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første og annet ledd å avle hunderasen engelsk bulldog/cavalier king charles spaniel.»

Overfor de seks navngitte oppdrettere er det i tillegg nedlagt påstand om at vedkommende *«forbys å avle hunderasen engelsk bulldog/cavalier king charles spaniel.»*

Alle de saksøkte har påstått søksmålet avvist, subsidiært frifinnelse.

Tingretten besluttet å behandle avvisningskravet først og særskilt etter skriftlig behandling, jf hovedregelen i tvisteloven § 9-6 (4). Avvisningskravet bygger dels på kravet om «*rettslig interesse*» etter § 1-3 overfor samtlige saksøkte. I tillegg er anført at det ikke er tilstrekkelig nær sammenheng mellom kravene og bevisføringen mot de seks oppdrettere som driver avl, og de tre foreninger som ikke gjør det, jf tvisteloven § 15-2 (1) bokstav b om subjektiv kumulasjon. Ingen av de seks saksøkte oppdrettere har hjemting i Oslo. Adgangen til å kumulere kravene mot de tre foreninger, som alle har vedtektsfestet verneting i Oslo, er ikke bestridt.

De saksøkte påstår søksmålet avvist, og har i det vesentlige anført:

- At den nedlagte påstand ikke reiser et «*rettskrav*» som knytter seg til et konkret faktum vedrørende avgrensede rettsspørsmål mellom bestemte rettssubjekter, men gjelder hvordan dyrevelferdsloven § 25 generelt er å forstå («*actio popularis*»). Den påståtte rettsuvisshet tilknyttet bestemmelsen aktualiserer stor interessekonflikt, faglig uenighet og etiske vurderinger, som best avklares utenfor domstolene. Dyrevelferdsloven vurderes endret på flere punkter, jf landbruksdepartementets høringsnotat av 21 desember 2020 («*Høringsnotatet*») og NKKs høringsuttalelse av 15 februar 2021. Ingen av de saksøkte har slik tilknytning til påstanden at Dyrebeskyttelsen har et reelt behov for å få saken avgjort overfor dem.

Det samme gjelder anførselen om at Mattilsynet ikke utøver sin kontrollfunksjon etter dyrevelferdsloven.

Påstanden inviterer domstolene til å forby to særskilte hunderaser, men slike forbud tilfaller den lovgivende og ikke den dømmende statsmakt å fastsette. Det erkjennes at

domstolene også har en rettsavklarende og rettsutviklende rolle for regler som har blitt utydelige eller samfunnsutviklingen har løpt fra, men dette gjelder primært Høyesterett. For ting- og lagmannsrettene vil formålet først og fremst være konkret tvisteløsning.

Twisteloven åpner etter ACER-kjennelsen for «domstolskontroll til avklaring av mer generelle rettsspørsmål» gjennom «søksmål av 'mer generell karakter'», forutsatt et særlig behov for rettsavklaring, og at spørsmålet er egnet til å bli prøvd i generell form, jf avsnitt 111, 135, 162 og 172-75. Terskelen for slike søksmål mot staten vil være lavere enn for søksmål mot private enkelt-parter;

- At Dyrebeskyttelsen heller ikke har et reelt behov for rettsavklaring overfor NKK og raseklubbene. Dersom en forskrift er for uklar må belastningen med å bli saksøkt naturlig tas av den som har gitt regelen, dvs staten, jf NOU 2001: 32 A s 192. De samme hensyn anføres når det – som her – ikke foreligger noen forskrift om avl av familiedyr og det anførte behov for rettsavklaring knytter seg til en lovbestemmelse. Slike søksmål må rettes mot staten som lovgiver og/eller Mattilsynet som tilsynsmyndighet etter dyrevelferdsloven § 30. Høringsnotatet viser at foreningene faller utenfor lovens § 25.

I tillegg vil en dom som påstått av Dyrebeskyttelsen verken være bestemmende for NKKs eller raseklubbens egne forhold, siden ingen av disse utøver hundeavl. Verken NKK eller raseklubbene kan således oppfylle en eventuell dom i samsvar med Dyrebeskyttelsens påstand, siden foreningene både mangler juridisk myndighet over regelverket rundt hunderaser og hundeavl, og juridisk ansvar for den enkelte oppdretter, jf Rt 1984 s 1488 (Burhøns I). Foreningene kan bare instruere og sanksjonere egne medlemmer, samtidig som bare noe over halvparten av det totale antall hundevalper født i Norge årlig registreres i NKKs register. Foreningene faller derved mellom «to stoler» ved å verken utøve aktiviteten selv eller ha lov- eller beslutningsmyndighet overfor de som utøver den. Alle som har en hundetispe og parrings- eller injiseringsmulighet kan drive hundeavl. Innholdet i foreningenes regler og rådgivning om sunn og god hundeavl preges av et sterkt engasjement for god hundehelse, og innrettes fortløpende i samsvar med lovens krav. Foreningene har i stor grad bidratt til å klargjøre spørsmålenes prinsipielle side gjennom informasjonsarbeid og forskning knyttet til sunn avl; og

- At konkrete forhold i strid med dyrevelferdsloven § 25 verken er pretendert eller søkt bevisført hos noen av de saksøkte oppdrettere, utover de generelle helsemessige utfordringer knyttet til rasene engelsk bulldog og cavalier king charles spaniel. Det er uforholdsmessig tyngende å fremme et søksmål mot en håndfull oppdrettere som burde vært rettet mot staten. Det er heller ikke nødvendig, jf tvistelovens forarbeider sammenholdt med Rt 1987 s 538 (Burhøns II).

Ingen av de seks oppdretterne har vernet i Oslo, og vilkårene for subjektiv kumulasjon etter § 15-2, jf § 15-1 er ikke oppfylt. Bevisføringen vil være helt ulik i saken mot NKK og raseklubbene som ikke utfører avl, og oppdretterne som gjør dette. Saken mot foreningene må handle om retten til å registrere og informere om avlsmuligheter og hunderaser, mens saken mot oppdretterne må handle om noen av disse konkret har brutt dyrevelferdsloven i det dyrehold og dyreavl de faktisk har utøvd. Disse krav har så liten sammenheng at de ikke bør behandles i samme sak. Kumulasjonsadgangen øker ikke ved at de saksøkte har valgt samme prosessfullmektig.

Det erkjennes at Dyrebeskyttelsen som saksøker oppfyller tilleggsvilkårene om organisasjonsformål og virkeområde i tvisteloven § 1-4, isolert sett.

Dyrebeskyttelsen påstår at vilkårene for «*rettslig interesse*» etter § 1-3 er oppfylt, og har i det vesentlige anført:

- At tvisten gjelder et «*rettskrav*», som er «*gjenstand for eller undergitt rettslig vurdering*», jf Rt 1998 s 607 (på s 611). Tvistelovens forarbeider åpner for søksmål av prinsipiell betydning om bruken av generelle normer i lovgivningen på konkrete saksforhold, også der lovnormen kan konkretiseres gjennom forvaltningsvedtak. Her har Mattilsynet allerede etterlyst en avklaring av dyrevelferdsloven § 25s rekkevidde og håndhevelse, og unnlatt å utøve sin kontrollfunksjon etter § 30 for avl av rasehund. De saksøkte har anført i saken at § 25 ikke setter rettslige vilkår for avl på rasehund. Både Mattilsynets og de saksøktes holdninger forsterker behovet for Dyrebeskyttelsens søksmål.

Lovgiver forbød i § 25 dyreavl som viderefører negative arveanlegg. Søksmålet gjelder ikke den abstrakte eller generelle forståelse av § 25, men påstand om at videreføring av de to konkrete rasenes genmateriale i dag medfører så stor grad av helsemessig lidelse at all avl eller medvirkning til avl strider med påbudet i § 25. Søksmålet gjelder et uavklart rettsspørsmål av prinsipiell rekkevidde, som verken vil bli bedre opplyst eller prøvet om søksmålet begrenses til enkelt-oppdretter eller enkelt-kull. Et søksmål mot staten for ikke-bruk av kompetanse etter § 25 er verken egnet eller mulig. En dom vil være rettsavklarende og ikke rettsskapende, og tilligger ikke den lovgivende eller utøvende statsmakt alene. Enhver rettsavklarende eller rettsutviklende sak fra Høyesterett må først behandles av ting- og lagmannsrett, og avvisningsvilkårene er de samme i alle instanser;

- At behovet for rettsavklaring er reelt og aktuelt, og en dom som begjært vil ha aktuell betydning både for oppdretternes fortsatte avl av de to rasene, og for innholdet i foreningenes regler, råd og veiledning om avl inkludert registrering og avlsarbeid. De

saksøkte bestrider Dyrebeskyttelsens subsumpsjon av dagens avl under § 25 og planlegger flere fremtidige valpekull; og

- At alle de saksøkte er tilstrekkelig tilknyttet søksmålet. Oppdretterne utøver den lovstridige avls-aktivitet, og omfattes av påstanden om forbud. Søksmål om lovstridig virksomhet kan reises mot privatpersoner som utøver den aktuelle virksomhet, jf Rt 1987 s 538 (Burhøns II - s 544-45). Søksmålet påstår at de to raser er så preget av lidelse og helseutfordringer etter innavl og eksteriøravl at all avl av disse raser er lovstridig – uavhengig av den enkelte oppdretters individuelle forhold.

Som overordnet interesseorganisasjon fastsetter NKK overordnede regler og retningslinjer for avl av rasehunder, godkjenner pålagt rasespesifikk avlsstrategi utarbeidet av raseklubbene, holder kurs for oppdrettere, administrerer formidling og registrering av valpekull og eierskifter samt avgjør hvilke hunder som ikke kan brukes til avl. Eksempelvis har NKK iverksatt tiltak for å håndheve raseforbudet mot «kamphunder» etter hundeloven tidligere.

Raseklubbene er ansvarlige for rasespesifikk avlsstrategi for de aktuelle to raser, og kontrollerer at avlsdyrene oppfyller regelverket for avl. Samlet påstås foreningene særlig egnet til å klarlegge sakens prinsipielle spørsmål, samtidig som de på vegne av sine medlemmer både fremstår som naturlige bærere av de interesser som står mot saksøkernes interesser og har sterkere rygg til å bære søksmålet enn en enkelt oppdretter. De påstås å være pliktsubjekter etter § 25 allerede i dag, jf Høringsnotatets forslag om presisering av bestemmelsen. I motsatt fall skal de frifinnes, etter realitetsavgjørelse;

Twistelovens utvidede vilkår for subjektiv kumulasjon er oppfylt: De tre foreninger er saksøkt ved sitt vedtektsfestede verneting. De obligatoriske vilkår for subjektiv kumulasjon etter tvisteloven § 15-1 og § 15-2 er oppfylt. Kravene mot foreningene og oppdretterne har så nær sammenheng at de bør behandles samlet:

- Raseklubbene er underlagt NKK, samtidig som oppdretterne er medlemmer av og har tillitsverv i raseklubbene. Oppdretternes avl skjer i et integrert system hvor foreningene både er sentrale premissleverandører, tilretteleggere og veiledere for den enkelte oppdretter;
- Søksmålet gjelder to hunderaser der bedømmelsen av helseproblemer og dyrelidelse på populasjonsnivå vil være identisk overfor alle saksøkte. Som nevnt påstås helseproblemene og dyrelidelsen for disse to raser å være så store at enhver avl av de to raser påstås lovstridig – uavhengig av den enkelte oppdretters utførelse av avlsarbeidet; og

- Søksmålets rettslig grunnlag er identisk overfor alle saksøkte. Både hensynet til prosessøkonomi og forsvarlig avklaring av dyrevelferdsloven § 25s rekkevidde og grenser tilsier en samlet behandling. Dertil har alle saksøkte valgt samme advokat, og NKK har tatt en overordnet og representativ rolle for både raseklubber og oppdrettere.

Tingretten har kommet til at søksmålet blir å fremme for realitetsbehandling som anlagt. I det følgende skal tingretten begrunne sitt syn mer utførlig:

Innledningsvis peker retten på at de saksøkte har erkjent at søksmålet faller innenfor Dyrebeskyttelsens formål og naturlige virkeområde etter tvisteloven § 1-4. Tingretten har ingen holdepunkter for å burde fravike denne vurdering. Spørsmålet om søksmålets fremme reguleres derved av § 1-3 og - for de seks navngitte oppdrettere – av kumulasjonsreglene i § 16-2 (1) bokstav b.

Tingretten ser først på anvendelsen av tvisteloven § 1-3. Bestemmelsen lyder:

«§ 1-3. Søksmålsgjenstand, partstilknytning og søksmålssituasjon

(1) Det kan reises sak for domstolene om rettskrav.

(2) Den som reiser saken, må påvise et reelt behov for å få kravet avgjort i forhold til saksøkte. Dette avgjøres ut fra en samlet vurdering av kravets aktualitet og partenes tilknytning til det.»

Partene har i det vesentlige vært enige om bestemmelsens generelle fortolkning og rettslige karakter. Tingretten bygger i det følgende på at § 1-3 stiller krav knyttet til både tvistens innhold («rettskrav») og til partenes forhold til denne («aktualitet» og «tilknytning»). Bestemmelsen er langt på vei en videreføring av rettsstilstanden utviklet gjennom tvistemålsloven 1915 §§ 53-54 om «rettslig interesse», slik at tidligere rettspraksis fortsatt vil kunne gi veiledning. Samtidig vil bestemmelsens karakter av å være en rettslig standard basert på en helhetsvurdering innebære rom for utøvelse av skjønn og utvikling av søksmålsvilkårenes innhold over tid.

Tvistelovens forarbeider opprettholdt utgangspunktet om at domstolene ikke gir dom for abstrakte rettsforhold, men har som oppgave å løse konkrete, foreliggende tvister basert på et foreliggende faktum og gjeldende rett. Samtidig senket forarbeidene søksmålsterskelen for særlig to typetilfeller, jf NOU 2001: 32 s 192, Ot prp nr 51 (2004-2005) s 142-43 og s 364-66, samt Innst.O. nr 110 (2004-2005) pkt. 9.2:

For det første ble det åpnet for at en forskrifts gyldighet kan prøves for domstolene av en interesseorganisasjon som ivaretar de hensyn forskriften berører i søksmål mot den myndighet som har gitt forskriften, uten at et individ som opptrer i henhold til forskriften også må gjøres til part. Derved fravek forarbeidene resultatet i de to første burhønsavgjørelsene i Rt 1984 s 1488 og Rt 1987 s 538.

For det andre ble det åpnet for søksmål om «*anvendelsen av generelle normer i lovgivningen på konkrete saksforhold, for eksempel lovfestede aktsomhets- eller hensynsregler*», såfremt vilkårene om aktualitet og tilknytning var oppfylt. Dette unntak gjelder generelt og ikke bare på miljøområdet, og er ikke betinget av at den generelle norm er straffsanksjonert.

De tre vilkår i § 1-3 henger sammen og påvirker hverandre gjensidig, og vil i grensetilfeller bli vurdert mer helhetlig og samlet med hovedvekt på om det er naturlig og rimelig at tvisten skal kunne bringes inn for domstolene. I en viss utstrekning åpner således § 1-3 i dag for søksmål av mer generell karakter, jf senest HR-2021-417-P (ACER) avsnitt 121-124, avsnitt 162 og avsnitt 173-175 med videre henvisninger. Styrende for søksmålsadgangen i slike tilfeller vil være en avveining av om

- det foreligger et særlig behovet for rettsavklaring;
- om rettsspørsmålet er egnet til å bli prøvd i en generell form; og
- domstolsbehandling på det foreliggende abstraksjonsnivå vil tilveiebringe et hensiktsmessig avgjørelsesgrunnlag.

Dyrebeskyttelsens søksmål karakteriseres særlig av at

- Dyrebeskyttelsen påstår at de to hunderaser engelsk bulldog og cavalier king charles spaniel er så preget av lidelse og helseutfordringer etter innavl og eksterioravl at all avl av disse raser i sin nåværende form er i strid med dyrevelferdsloven § 25 – uavhengig av den enkelte oppdretters individuelle forhold. All avl innenfor rasens gjenværende genetiske materiale påstås med andre ord å føre til en uakseptabelt høy risiko for avkom med alvorlige lidelser, med mindre en annen frisk rase krysses inn; og
- Dyrebeskyttelsen ikke har rettet sitt søksmål mot staten – verken mot departementet med kompetanse til å gi forskrifter, eller mot Mattilsynet som tilsynsorgan med kompetanse til å «*fatte nødvendige enkeltvedtak for å oppnå etterlevelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av*» dyrevelferdsloven, jf dennes § 30 første ledd. Søksmålet er rettet mot Norsk Kennel Klub, de to rasers raseklubber underlagt NKK, og tre navngitte oppdrettere av hver av de to raser som utøver den påstått lovstridige avl.

Søksmålet er derved bygget på dyrevelferdsloven § 25 første og annet ledd. Bestemmelsen lyder:

«§ 25. Avl

Avl skal fremme egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse.

Det skal ikke drives avl, herunder ved bruk av genteknologiske metoder, som:

- a) endrer arveanlegg slik at de påvirker dyrs fysiske eller mentale funksjoner negativt, eller som viderefører slike arveanlegg,*
- b) reduserer dyrs mulighet til å utøve naturlig atferd, eller*

c) vekker allmenne etiske reaksjoner.

Dyr med arveanlegg som nevnt i andre ledd, skal ikke brukes i videre avl.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om avl av dyr i strid med prinsippene i denne bestemmelsen.»

De saksøkte har ikke anført at § 25 ikke kan gjøres gjeldende for domstolene, slik problemstillingen var tilknyttet Grunnloven § 112 i HR-2020-2472-P (Klimasaken) avsnitt 78 -145. Både § 25 første og andre ledd er utformet som skal-bestemmelser. Samtidig er påbudene utformet som en «*rettslig standard*», ved at påbudenes konkrete innhold avhenger av en nærmere vurdering bygget på et rettsanvendelses-skjønn.

Bestemmelsens lovforarbeider (Ot prp nr 15 (2008-2009) s 111-12, jf s 70) lærer at bestemmelsens to første ledd henholdsvis «*innebærer*» og «*stiller krav*» til avlsarbeidets konsekvenser for avkommets funksjon, helse og arveanlegg mv. Proposisjonens s 70 klargjør videre at bestemmelsen også omfatter avl med den målsetting å avle bort uheldige egenskaper over tid. Overtredelse av § 25 er straffbart, jf § 37. Departementets høringsbrev av 20 desember 2020 s 3 uttaler at innholdet i § 25 ikke var nytt ved lovfesting i 2009, men «*innebar en lovfesting av prinsipper som frem til da var nedfelt i forskrifter.*»

Tingretten finner at både lovtekst, forarbeider og straffesanksjon trekker klart i retning av at § 25 inneholder en rettslig bindende skranke for avlsarbeid innenfor dyrevelferdslovens virkeområde, og ikke bare en ren politisk programerklæring uten rettslig bindende kraft.

Tingretten finner videre at søksmålet fremmer et «*rettskrav*», ikke bare en påstand om hvordan § 25 generelt er å forstå. Spørsmålet må vurderes med utgangspunkt i den juridiske tredeling mellom bevisbedømmelse, lovtolkning/rettsanvendelse og subsumpsjon, sammenholdt med det anførte påstandsgrunnlags abstraksjonsnivå. Søksmålet pretenderer at all avl på de to konkrete hunderaser i dag er i strid med lovens påbud – på rasenivå. En realitetsavgjørelse av pretensjonen vil nødvendiggjøre en bevisbedømmelse av de aktuelle rasers arveanleggs påvirkning på avkommets fysiske eller mentale funksjoner, avkommets påregnelige mulighet til å utøve naturlig atferd og dets robusthet, funksjon og helse på rasenivå; en tolkning av rekkevidden av og innholdet i lovens påbud; og en subsumpsjon av det sannsynliggjorte faktum under den fortolkede rettslige norm. Det er nedlagt påstand om fastsettelse av at avl av de to aktuelle hunderaser er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første og annet ledd. I tillegg er påstått nedlagt forbud mot at de navngitte oppdrettere utøver avl av de to raser. Søksmålet reiser derved et «*rettskrav*»; ikke bare en påstand om hvordan § 25 generelt er å forstå. Det forhold at bestemmelsens rettsanvendelsesskjønn både kan innebære interessekonflikt, faglig uenighet og/eller etiske vurderinger fratar ikke søksmålet dets karakter av å være et «*rettskrav*» i tvistelovens forstand.

Etter dyrevelferdsloven § 30 første ledd «*kan (Mattilsynet) fatte nødvendige enkeltvedtak for å oppnå etterlevelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov*». Fraværet av både slikt enkeltvedtak og av særlige forskrifter til utfylling eller presisering av anvendelsen av § 25 på hundeavl gjør imidlertid ikke lovbestemmelsen rettslig uvirksom.

Det er her tilstrekkelig å vise til fraværet av holdepunkter for en slik uvanlig rettslig situasjon i Ot prp nr 15 (2008-2009) s 80-81 og s 114-115. Tingretten finner heller ingen holdepunkter for at påbudet i § 25 ikke også skulle gjelde på rasenivå – forutsatt at rasens arveanlegg virkelig er i strid med bestemmelsens påbud.

De saksøkte hovedinnsigelse om at søksmålet burde ha vært anlagt mot staten og ikke mot de saksøkte fører ikke frem her. Tingretten finner det avklart at også private kan fremme søksmål for å fremme offentligrettslige interesser; at slikt søksmål ikke er betinget av noe forutgående vedtak fra den aktuelle offentlige tilsynsmyndighet; samtidig som den private saksøker ikke kan fremme et krav med mer vidtrekkende innhold enn hva tilsynsmyndigheten kan vedta, jf Rt 2003 s 1630 avsnitt 35-37, 43 og 52. Ot prp nr 51 (2004-2005) presiserte på s 143 i tilknytning til 2003-dommen at privates søksmålsadgang *«bør være til stede så sant søksmålssituasjonen og partstilknytningen tilsier det, også der den generelle normen normalt forventes konkretisert gjennom vedtak av et forvaltningsorgan. Dette bør gjelde generelt, og ikke bare for eksempel på miljøområdet, ...»*. Om rekkevidden av denne forarbeidsuttalelse, se HR-2021-417-P (ACER) avsnitt 156.

Tingretten finner tilstrekkelig sannsynliggjort at Dyrebeskyttelsen har et reelt og aktuelt behov for å få spørsmålet om lovligheten av fortsatt avl av de to hunderaser avklart for domstolene. Ved vurderingen er sett hen til

- at Dyrebeskyttelsen pretenderer at all avl på de to raser i dag vil være i strid med § 25, og har lagt frem et omfattende materiale for å underbygge sin påstand;
- at de saksøkte erkjenner at begge raser har *«helsemessige utfordringer»*, og at det ikke kan utelukkes at enkelte oppdrettere i Norge driver i strid med dyrevelferdsloven. Samtidig bestrider de saksøkte at fortsatt avl av de to raser i seg selv vil være i strid med § 25. Det synes mest sannsynlig at de saksøkte oppdrettere planlegger å avle nye kull av de aktuelle raser også i overskuelig fremtid; og
- at Mattilsynet allerede i foredrag av 4 oktober 2013 ga uttrykk for at avlsbestemmelsen var dårlig egnet for vedtak og sanksjoner; at det både var usikkert hva et eventuelt vedtak skulle gå ut på og hvem det skulle rettes mot; og at bestemmelsen ennå ikke var håndhevet i Norge i forhold til noen dyreart, jf stevningen bilag 14. Tingretten må legge til grunn at denne beskrivelse er dekkende for situasjonen og for Mattilsynets holdning også i dag.

Tingretten finner videre, at søksmålet slik det er utformet på rasenivå er egnet for rettslig prøvning på det rettslige og faktiske grunnlag som foreligger. Når påstanden som her er forankret på rasenivå og søksmålet også er tatt ut mot tre antatt representative oppdrettere av hver rase, fremstår det som lite trolig at retten vil få et bedre prøvelsesgrunnlag ved å avvente et eventuelt vedtak fra Mattilsynet eller departementet som overordnet forvaltningsorgan for Mattilsynet. Dertil synes det helt åpent om noe slikt vedtak overhodet vil bli fattet, og – hvis fattet – om det i så fall vil være utformet på individnivå eller abstrahert opp til rasenivå. I foredraget av 2013 ønsket Mattilsynet avlsbestemmelsen etterlevd, samtidig som det knyttet eget handlingsrom til *«informasjon og holdningsarbeid»*. En innholdsmessig presisering av lovens innhold synes ikke nært

forestående - Departementets høringsnotat av 21 desember 2020 gjelder en presisering av hvilke aktører som er omfattet av påbudene i § 25 på bakgrunn av den fragmenterte funksjonsfordeling mellom overordnet og rasespesifikk avlsorganisasjon og oppdretter, ikke bestemmelsens materielle side verken hva gjelder vilkårssiden eller mulige rettsfølger.

Søksmålet på det foreliggende abstraksjonsnivå finnes også å tilveiebringe retten et hensiktsmessig avgjørelsesgrunnlag; blant annet fordi søksmålet både er rettet mot nasjonal og de rasespesifikke avlsorganisasjoner, samt mot et antall antatt representative oppdrettere.

Tilknytningskravet er erkjent oppfylt på saksøkersiden, jf tvisteloven § 1-4. Dyrevelferdslovens offentlige interesser faller innenfor Dyrebeskyttelsens formål og naturlige virkeområde.

På saksøktensiden vil tilknytningskravet bare sjelden innebære at et søksmål avvises. Utgangspunktet er at en saksøker kan saksøke hvem han vil. Om kravet fører frem overfor vedkommende eller ei hører til realitetsavgjørelsen, ikke allerede til avvisningsspørsmålet, jf Ot prp nr 51 (2004-2005) s 366 fjerde avsnitt.

Videre ligger det utenfor både rettens prøvning av søksmålsbetingelsene og rettens veiledningsplikt etter § 11-5 om saksøker kunne eller burde ha reist sitt krav mot andre saksøkte. Avgjørende her er om søksmålsbetingelsene er oppfylt overfor de søksmålet er rettet mot. Dyrebeskyttelsen opplyser dertil å ha vurdert et søksmål mot staten for ikke-bruk av kompetanse etter § 25 som verken egnet eller mulig. Hensynet til sakens forsvarlige opplysning fra staten eller andre finnes tilstrekkelig ivaretatt gjennom reglene om prosessvarsel, partshjelp etter § 15-7 eller «*amicus briefs*» etter § 15-8. I HR-2020-2514-U er lagt til grunn at partshjelp etter § 15-7 og skriftlige innlegg etter § 15-8 er alternative og ikke kumulative alternativer.

Tingretten finner at søksmålet blir å fremme overfor de tre organisasjoner. Om søksmålet kan føre frem, herunder om organisasjonene i det hele er omfattet av påbudet i dyrevelferdslovens § 25, er et realitetsspørsmål.

Tingretten ser dernest på om søksmålet mot de seks oppdrettere kan behandles i samme sak som søksmålet mot de tre organisasjonene. Det er ikke omtvistet at de objektive vilkår knyttet til norsk domsmyndighet, rettens sammensetning og sammenfallende saksbehandlingsregler mv i § 15-2 (1) bokstav a, jf § 15-1 (1) er oppfylt. Samtidig har oppdretterne motsatt seg å bli kumulert inn i søksmålet mot organisasjonene. Etter tvisteloven § 15-2 første ledd bokstav b avhenger kumulasjonsadgangen da av om «*det er så nær sammenheng mellom kravene at de bør behandles i samme sak.*»

Dette avhenger av om den faktiske og rettslige forbindelse mellom kravene mot de ulike saksøkte tilsier at de behandles sammen og i samme sak, med utgangspunkt i det krav og påstandsgrunnlag saksøker har fremmet. Som nevnt ovenfor bygger Dyrebeskyttelsens krav på at all avl av de to raser er i strid med dyrevelferdsloven § 25 – på rasenivå og uavhengig av den enkelte oppdretters individuelle forhold. Så vidt skjønnes innebærer det

med nødvendighet at i alle fall saksøkers bevisføring vil måtte være avgrenset til de to rasers arveanlegg og avkommets påregnelige funksjon og helse på et generalisert rasenivå. De saksøktes anførsel om at bevisføringen mot organisasjonene «må» handle om disses registreringspraksis og informasjonsvirksomhet mens bevisføringen mot oppdretterne «må» handle om § 25 er brutt i det dyrehold og dyreavl de faktisk har utøvd, treffer således på siden av det søksmål Dyrebeskyttelsen har valgt å anlegge.

Tvert om må tingretten bygge på at saksøkers bevisføring for belysning av forhold på rasenivå vil være innholdsmessig sammenfallende overfor alle saksøkte. Etter tingrettens syn tilsier tungtveiende prosessøkonomiske hensyn at de samme bevis ikke bør føres mange ganger i ulike rettssaker, at også søksmålet mot de seks oppdrettere bør behandles i samme sak som saken mot organisasjonene. I tillegg kommer også det hensyn at rettens grunnlag for å bedømme enkeltrasers stilling under dyrevelferdsloven § 25 ventelig vil bli bredere og derfor bedre belyst om også oppdrettere som utfører faktisk avlsarbeid deltar i søksmålets tilrettelegging som parter.

Den enkelte oppdretter kan ikke høres med at det er for byrdefullt å måtte forsvare seg mot et krav om at virksomheten de utøver er lovstridig, selv om angrepet bygger på forhold uavhengig av deres personlige forhold, jf Rt 1987 s 538 (Burhøns II). Tingretten finner at det er så nær sammenheng mellom kravene mot organisasjonene og oppdretterne at de bør behandles i samme sak, jf tvisteloven § 15-2 (1) b.

Tingretten har kommet til at søksmålet blir å fremme som anlagt, jf tvisteloven § 1-3 og § 15-2 (1) b. Noe omkostningskrav står da ikke til avgjørelse i denne kjennelse, jf tvisteloven § 20-8 (1) – (2).

SLUTNING

Søksmålet fremmes.

Retten hevet

Per Kaare Nerdrum

Veiledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.

*Dokument i samsvar med original
Joachim Bakke Larsen – 24.03.2021
Saksbehandler*

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klart at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 250 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 250 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling.

Hvis de blir tatt til behandling, er det som regel hvis spørsmålet har betydning utover den aktuelle saken, hvis andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller hvis saken reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.